

Samfunn

Steinar Juel er samfunnsøkonom i Civita

Røger Bjørnstad Øystein Dørum Steinar Juel Karl E. Kaski Christine B. Meyer Sigrun Aasland Anette Alstadsæter

Steinar Juel De vil så mye, men glemmer helheten

Arbeidskraft er flaskehalsen i Norge, ikke pengene. Politikerne må ta hensyn til det, ellers blir det ikke rom for større forsvar og mer helse og omsorg.

● Politikerne fatter ofte enkeltbeslutninger uten å ta hensyn til sammenhenger og konsekvenser:

→ Norge mangler ingeniører, men politikere stimulerer likevel til ekstra høye oljeinvesteringer gjennom skattesystemet.

→ Det er ønskelig med gode boforhold for lavinntektsgrupper. Likevel vedtas skatteendringer som gjør det ulønnsomt å investere i utleieboliger. Husleiene går da opp.

→ Det ønskes lavere kraftpriser. Likevel støtter og vedtar regjeringen store kraftkrevende prosjekter uten at det investeres i nok tilgang på kraft.

→ Norges kraftbalanse går om få år mot null. Likevel er det stor strid om kabler til utlandet. Uten kabler kan vi få høyere kraftpriser enn hos våre naboer.

→ Vi ligger an til stor mangel på arbeidskraft fremover, likevel er våre politikere opptatt av å skape flere arbeidsplasser.

Vi er inne i en tid med store endringer. Teknologi skal legges om for å få ned klimautslipp. Forsvaret må prioriteres opp, og en eldre befolknings behov for helse- og omsorgstjenester skal håndteres.

Når utgangspunktet er full kapasitetsutnyttelse i økonomien, er det viktigere enn noen gang å tenke helhet.

Mange departementer og statsråder øker risikoen for mer fragmenterte beslutninger. Hvis statsministeren og finansministeren, som skal tenke helhet, ikke fyller den rollen, blir politikken fragmentert og full av motsigelser.

Det er høyst uklart hvordan regjeringen, og de øvrige partiene på Stortinget, tenker å fase inn et større forsvar og et stadig økende behov for helse- og omsorgstjenester. Statsministeren sier dette skal skje innenfor handlingsregelen for bruk av oljepenger. Handlingsregelen er imidlertid en dårlig rettesnor for hva det er plass til av pengebruk i norsk økonomi. Det er tilfeldig om et uttak på tre prosent fra Oljefondet skaper inflasjonspress eller arbeidsledighet. Enten det er forenlig med treprosentregelen eller ikke, kan ikke nye satsinger legges opp på alt det andre når kapasitetsutnyttelsen er full.

← Hvis statsministeren, som skal tenke helhet, ikke fyller den rollen, blir politikken full av motsigelser, skriver Steinar Juel. Avbildet er Erna Solberg og Jonas Gahr Støre i passiar i stortings-salen. Foto: Per Thrana

Handlingsregelen skal primært sikre Oljefondet for fremtidige generasjoner.

I Norge er det tilgang på arbeidskraft som er flaskehalsen, ikke pengene. Antallet personer i arbeidsdyktig alder anslås av Statistisk sentralbyrå (SSB) å falle etter 2035. Med uendret andel sysselsatte i denne aldersgruppen, vil arbeidstilbudet fra nå og frem til 2040 øke med om lag 85.000 personer.

Helse- og omsorgssektoren (HO-sektoren) og forsvaret vil imidlertid, uten reformer, trenge mer enn dobbelt så mange sysselsatte. I tillegg kommer økt behov for arbeidskraft i våpenindustrien, og for å nå klimamålene.

Regnestykket går ikke opp. Selv om alle nye arbeidstagerer begynner i HO-sektoren og i forsvaret, må de to sektorene i tillegg lokke til seg om lag 100.000 arbeidstagerer fra andre næringer.

Situasjonen blir ikke bedre etter 2040. Antallet i arbeidsdyktig alder vil synke, mens behovene i HO-sektoren vil fortsette å øke.

Mangelen på arbeidskraft i HO-sektoren og i forsvaret kan ikke løses av disse to sektorene alene. Politikken må sørge for at etterspørselen etter arbeidskraft på andre områder reduseres, og/eller at utnyttelsen av arbeidskraften og yrkesdeltagelsen øker. Lykkes ikke dette, blir presset på inflasjonen og renten vedvarende høy.

Lav inflasjon og nedgang i renten er imidlertid også et mål for regjeringen.

Andelen sykepleiere og helsefagarbeidere med deltidsstillinger er høy. Kollega Aslak Versto Storsletten har skrevet om hvordan stivbente turnusordninger bidrar til det. Dersom stillingsbrøkene for sykepleiere og helsefagarbeidere kom opp på samme nivå som for spesialistsykepleiere, ville vi plutselig kunnet ha 20.000 flere årsverk til disposisjon. Sykepleiekrisen ville

da i hovedsak vært løst for noen år fremover.

Andelen sysselsatte i arbeidsdyktig alder i Norge er høy, men ikke høyest blant OECD-landene. OECD bruker gruppen 15–64 år som definisjon på arbeidsdyktig alder. Hvis sysselsetningsandelen i Norge kom opp på Nederlands nivå, ville arbeidstilbudet kunne bedres med om lag 130.000 årsverk. Det ville bedret tilgangen på arbeidskraft betydelig.

Skal vi lykkes med å gi plass til et større forsvar og økt tilbud på helse og omsorgstjenester, står vi overfor noen viktige valg. Enten må kapasiteten i økonomien økes, eller så må det kuttes betydelig på andre områder, eventuelt kombinert med høyere skatter. Jo mer det satses på å få opp sysselsetningsandelen og bedre utnyttelsen av arbeidskraften i helsesektoren, desto mindre blir behovet for kutt på andre områder.

Gjøres ingen av delene, vil inflasjon og høyere renter «løse» problemet ved å tvinge frem kutt i husholdningenes pengebruk og i næringslivet.

Valget burde være enkelt, men det krever en helhetlig strategi.

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replikk:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vår varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

Mer debatt
side 28-31

Lykkes ikke dette, blir presset på inflasjonen og renten vedvarende høy